

UČITELJSKI TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

zhaja v 1. in 15. dan vsakega meseca ter stoji za vse leto 3 gold., a za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise vzprejema uredništvo, naročnino in oznanila pa Milic-eva tiskarna v Ljubljani.

Štev. 18.

V Ljubljani, 15. septembra 1888. l.

XXVIII. leto.

O plemenitem srcu.

Ivo Trošt.

Svrha, prava svrha ljudske šole ni samo, da deco formalno vzgojujemo, temveč je svrha tudi materijalna, to je, da ji izobrazujemo voljo — blažimo srce. Kako naj pa učitelj to doseže, učitelj, ki je bil sam bržkone suhoparno izobražen? — Pitali so ga sè samimi kostmi in skeleti raznovrstnih znanosti, ali kaj boljega od njih, o tem ni v šolah slišal niti-bob. Kaj se méni suhoparni matematik za lepo, blago, plemenito, kar ni v njegovi stroki! Njemu je le za to, da razumeš, kar traduje, pa Bog! imej o tem kakov rabat za šolo, ali ne. I pri drugih realnih naukih je malone večinoma isti rezultat. Ker pa v šoli o čistem realnem pouku niti besedice ne moremo črhiniti, tedaj mislim tù „eno“ reči le o tem, kako bi mogel učitelj sè svojim vedénjem in z vedénjem učencev svojih napraviti si dobiček, da je pripravi za javno življenje v tem, da vedo, kaj je plemenitost, in čutijo, kaj je prava človečanska plemenitost.

Ne mislim govoriti uprav o „srcu“, ker to so že drugi pred menoj na dolgo in široko opisovali. Namen mi je, da izrazim svoje nemerodajno mnénje, kako dovédi učitelj sè svojo vzunanostjo in z obnašanjem učencev svojih mladino do spoznanja, kako mora človek delati, ako posluša glas plemenitega srca. Ali tega ne dosežemo baš tako lahko. Prvi pogoj mora nam biti navodilo: Učitelj bodi sam plemenitega srca!

Pri vsaki, le ugodno uporabljeni priliki ne smemo pozabiti vplivati na srce otročje. Za to pa je prilik dovolj. Vsi šolski predmeti ponujajo nam tega na koše. S tem pa ne mislim reči, da bi bil učitelj morda kakor „nравski učitelj“, da bi povsod, celó pri vsaki črti raztresal svoje občutke ob usmiljenji, mehkosrčnosti, ljubezni do bližnjega, pravici itd. Tega ne! Dosegel bi s tem valjda baš nasprotno, kar misli. Nekateri poslušalci bi se pomehkužili, postali bi tesnosrčni, drugim pa bi vedno enolična morala presedala.

Omne nimum nocet! Dejanski dokazi, najboljši dokazi.

Učitelj dan za dnem kaznuje in hvali. In uprav pri kaznovanji je najugodnejša prilika, da dejansko pokaže, kaj da je glas srca.

Simpatični občutki so v vsakega otroka srca. Treba samo, da je umejemo vzgajati in ne trdim presmelo, ako pravim: To je pripomoček šolski disciplini, kakeršnega ne izume nikdo. Ali ne samo disciplini pripomoček, to je tudi regulator socijalnega živénja. Ako bi vsak človek poslušal glas svojega srca in svoje vesti, ne bi trebali več nikakih kaznilnic, nikakih ukorov, nikakih postav. A kaj moramo za to, če ni tako, kakor bi

moralo! Po možnosti vplivajmo na to, da dosežemo barem nekaj onega, kar nam obeta plemenita vzgoja srca.

Nikjer ni po malem ubožcev, ubozih učencev in učenk. Revež prihaja v hudi zimi na pol bos in slabo oblečen v šolo. Součenci in součenke, v kojih srci še počiva občutek sočutja, posmehujejo se revežu, in kaj se zgodi — nesrečnik se kmalu sam sramuje revščine svoje. Tukaj povzdigni učitelj svoj glas; pa ne kar suho, rebernato. Napelji deco, da dojde naposled sama do tega, kar je treba storiti. Le male besedice je potem še treba, in premožnejši otroci bodo sami prosili roditelje svoje, naj pomagajo, kolikor mogoče. Toda to samo v vzgled. Tudi pri malih in prav majhnih prilikah o šoli damo lahko o tem dobro lekcijo. Dogodí se, da temu ali onemu učencu manjka kaka šolska priprava. Sosed mu je neče posoditi. Prosim, mili sodrug, pojasni vsi šoli in trdosrčnemu sosedu kratko, a jedrnato, kako bi bilo trdosrčniku pri srci, ko bi on ne imel iste stvari. Kako željno bi pač gledal druge, osobito sosede svoje, kako delajo to in ono, a on mora biti tako. Do druge ure užé preidejo na drugačen predmet. On bo moral zaostati. Kako srčno bi bil pač zahvalen prijatelju, ki bi mu to stvar posodil, če jo le ima odviše.

Ako se je to dogodilo enkrat, dvakrat, v tretje sigurno ne bode treba več. Otrok spozná, da to učitelj tako želi, in pri tem se bode še spomnil, zakaj tako želi. Spomnil se bode samega sebe. Tudi so morda v šoli učenci s pohabljenimi udi ali čuti. Nikak, še tako oster ukaz ne odvrne učencev od tega, da bi se vsaj skrivaje, ali kadar so sami, ne norčevali z nesrečnikom ter ga raznovrstno ne žalili. Pomoglo pa bo vsaj po malem to, da je opozarjamo na misel, ako bi bili oni sami taki. Ali ne bi objeli edinega součenca, ki bi je miloval in zagovarjal? Ravno tako dobro se zdi revežu, če njegove napake spregledujemo ter mu pomagamo. Otroci naj spoznajo, da je i on, premda pohabljen, vender po božji podobi ustvarjen — človek —, tedaj nič manje nego mi, kateri Boga zahvaljujmo, da smo popolni na telesu svojem.

Kolikrat se dogaja, da se otroci posmehujejo kruljevemu, hromemu, slepemu beraču ali beračici. Hodijo za njim po cesti, predrznejši ga dražijo, prijemljejo, vlačijo za obleko, da se ubožec poslednjič res mora raztogotiti na ta neusmiljeni, trdosrčni, tako malo vzgojeni otroški svet. To je šele voda na njih mlin.

Ali če je otrok užé domá po roditeljih dobil dobro seme, ki se pozneje v šoli skrbno gojí in neguje, nikdar ne učini kaj tacega. Nikaka zapoved, nikaka pretnja, nikaka kazen ne koristi več, ko lastno izpoznanje.

Otroci so pa radi raztreseni, pozabljivi in nagajivi. Da se tedaj o takih prilikah spomnijo, kaj je prav, treba je, ne samó tù in tam jim stvar predočiti, temveč i od njih samih slučajno izcrpljati, kaj je storiti. Z vajo dospemo do tje, da kakor hitro opazimo kakega pojma znak, užé nam je pojem sam v spominu. — Ne strašimo se! Tukaj imamo opraviti sè srcem. Srce, plemenito srce je občutljivo:

„Duh plemeniti sam bo nosil boli,
A sreče vžival sam ne bo nikoli“.

Lepih uspehov nam tedaj obeta plemenitost srca. To je pa tudi socialnemu življenju prvi pogoj. Samo suha znanost, kakeršne v šoli ne more biti, neoplemeni srca, tudi ne vzbuja nikakoršnih občutkov sočutja. V realnih znanostih srce otrdí. Podobno je skopuhu, ki je takó zakopan v svoje zaklade, da užé ne pozná več ni najbližjih sorodnikov in prijateljev. Največkrat pa vzraste vrhu takih znanosti rastlina, ki po konci nosi glavo svojo, ošabna cvetka oholosti in prevelike častihlepnosti. Tudi so le redki nasprotni slučajji, da bi plemenitost srca prešla v kak afekt, ker so drugi občutki toli močni, da prevladajo občutek sočutja. Ali če je ta skrbno in vestno vzgojen, dobiva vedno hrane dovolj,

da ostane svež liki cvetici na oknu, kateri nežna roka vsako jutro priliva in vsak večer daje hladilne tekočine. Nekako mirno dobra je taka šola, kjer vlada plemenitost srca. Nikdo se ne veselí nesreči svojega součenca. Ni med njimi razlike med revežem in bogatinom, mej kruljevim in čilih nog učencem. Vsaka kazen je premišljena, sitnih tožeb celó ni; pouk teče gladko, nekako takó, kakor, da mu je struja užé naprej namenjena. Zapovedi učiteljeve zvršujejo se točno, ker otroci vedó, da so potrebne, koristne. Učenci so osvedočeni, da je vedénje učiteljevo plemenito, da se njihove misli nikakor ne smejo in tudi ne morejo ločiti od učiteljevih. De Amicis pravi: — „ma una voce che viene da un cor gentile si sente“.

Knjiga Slovenska.

§. 39.

V znanstvu je oživila staroslovenščina najprej na zapadu. Buditi so jo jeli česki Slovani. Tako je poleg že imenovanih mnogo storil v ta namen čestiti dr. Josef Jungman r. 1773, ravnatelj staromeške gimnazije v Pragi, u. 16. nov. 1847. Po slovečih knjigah svojih na pr. „Slovesnost (I. 1820) i Historie literatury české (I. 1825)“, in zlasti po velikem „Slovníku (1835—1839)“ je vzbujal k primerjanju s staro češčino in tudi s staro slovenščino. — Še bolj pa se je na tem polju trudil

Váceslav Hanka, r. 10. jun. 1791 v Gorenji Vasi okraja Kraljevogradskega, učil se v Pragi, na Dunaju, pravoslovec postal v Pragi l. 1818 reditelj českega muzeja, prelagatelj iz slovanskih jezikov, l. 1848 na vseučilišču učitelj jezika staroslovanskega, ruskega, poljskega in českega, u. 12. jan. 1861. — Učenec i naslednik Dobrowskega dajal je v novejših oblikah na svetlobe spise njegove na pr. Pravopis český l. 1817 i 1849; Mluvnice česka l. 1822, 1831, 1849; Mluvnice polského jazyka podle Dobrowského 1839, II. 1850; Slavin II., Etymologikon 1833, Glagolitica 1834, II. 1845 itd. Priobčeval je stare spomenike česke, pesni narodne in skladal umetne; l. 1817 je našel in l. 1818 prvokrat priobčil glasoviti „Rukopis Kralodvorský“ (IX. l. 1843 itd.), kateri je bil tako čudne osode zanj v življenju in po smrti, kajti pravda o njem vrši se še sedaj — brez konca in kraja! — Za staroslovenščino pomenljive pa so knjige:

Počátky posvátného jazyka slovanského Váceslava Hanky. V Praze. 1846. 8. 47. — Načala svjaščennago jazyka Slovanů Vjačeslava Ganki. Vů češskoj Pragě. 1846. 8. 47. Prvo je v besedi česki, drugo v ruski, z berilom iz Ostromirovega evangelija, ter z azbuko cirilsko in glagoliško.

Sazavo-Emmauzskoje svjatoje Blagověstvovanije, nyněže Remešskoje, na něže přeže prisjagaše pri věčalnom myropomazanii cari francustii, s pribavlenijem s boku togože čtenija latinskými bukvami, sličeníjem Ostromirova evangelija i Ostrožských čtenii (Codex Sazavo — Emauntinus sive Remensis). V Praze, 1846. 8. XXXII. 200. — Na koncu je pripisano z roko spisovateljevo: „Lět gospodnich 1395. Tato evangelie a epistolie ješto su pisani slověnskím jazikem, ti jmaji spievani bití na hodi, kdiž opat pod korunú mši slúží. A druga strana tiěchto knižek, jenž jest podle ruského zakona, psal jest svati Prokop opat svú rukú, a to pismo ruske dal nebožtik Karel čtvrti car rzimski k oslavěni tomuto klašteru a ke cti svatemu Jeronimu i svatemu Prokopu“. — Prvikrat je pa ta spomenik na carja Nikolaja stroške prišel na svetlo v Parizu pod naslovom:

Evangelia slavice, quibus olim in Regum Francorum oleo sacro inungendorum solemnibus uti solebat ecclesia Remensis, vulgo Texte du sacre, ad exemplaris